

1789.

18. Puchmannus, Tr. Lud. im, fac. jur. pro cancellario:
Miscellaneorum ad jus pertinentium specimen IX.
Programma, quo sollemnis doctoralia Ireni Victoris
Bueche indicit.
19. Puchmannus, Tr. Lud. Em, fac. jur. pro cancellario:
Miscellaneorum ad jus pertinentium specimen X.
Programma, quo sollemnis doctoralia Caroli Ferdinandi
Curtii indicit.
20. Puchmannus, Tr. Lud. im, fac. jur. pro cancellario:
Miscellaneorum ad jus pertinentium specimen VIII.
Programma, quo sollemnis inauguralis Joannis
Klavis Lutterbats indicit.
21. Puchmannus, Tr. Lud. Em, fac. jur. pro cancellario:
Miscellaneorum ad jus pertinentium specimen II: Program-
ma, quo sollemnis inauguralis Adolphi Wencesli Schmittii
indicit.
22. Puchmannus, Tris Ludov. Augustus: De distinctione
inter animam occidendi directam et indirectam
e juris prudentia Criminali Clinica in causa.

1789.

23. Richterius, Christ. Gott: De veritate a proprie-
tatis domus fundi pædiculario imponenda ad
115 Gult. l. 16 et 117 pr. d. de usufructu. 29
24. Rosenmueller, G. Georg, fac. jur. procan cellarius:
De fælis interpretationis sacramentum litterarum in
ecclesia Christiana. Programma, quo sollemnia tran-
sactio Gualteri Augusti Baumgarten Crusii in-
dicit. 30
25. Sæmmler, Carolus Augustus: De causis Constitutionum
principum in corrupta Christianorum disciplina ~~quæ~~
gæseron dis 31
26. Schmidtius, Wolpertus Wenceslaus: De vi et efficaci-
tate juris, jurandi 32
27. Reimely, Benjamin Traugott: De imputatione delicti
in directi 33
28. Hückmann, Augustus Cornelius: Rector Sv. Georgii II.
Saxoniæ et Lusatiaæ Legator. Programma, quo so-
lemnia Doctores in dicit. 34

1789.

29. Weiric, Anst. d. Em. l. c. : No. 10. dicit succedendi
in hereditate gente Saxonia Albertina
30. Wendlerus, Augustus Adalphi : De quinquennialibus
et decennialibus imperatorum Romanorum.
31. Winckler, Carolus Gorpens, seu jur. procancellarius
fac. jur. ordinarius seniori et aliis assessores :
honolatio XIII p. 5. ex adversariis juris judiciali.
Programma, quo tollenda doctoralia Christiani Henrici
Winckleri indicit.
32. Winckler, Carol. Gorp. de : De jurejurando.
33. Winckler, Gorpens, Rudovicus : Finis exceptionis
non adimpleti contractus et praestandae evictionis
34. Winckler, Gorpens, Rudovicus : De praedicatione judiciali
in testamento illiterati haud necessaria.

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

1787

1789 26.
9

DE VI
ET
EFFICACITATE IVRISIVRANDI

DISSERTATIO POSTERIOR.

QVAM
ILLVSTRIS IVRISCONSVLTORVM ORDINIS
AVCTORITATE
PRO
SVMMIS IN VTROQUE IVRE HONORIBVS
OBTINENDIS

D. XVI. APRIL. CIOIOCCCLXXXIX

H. L. Q. C.

DEFENDET

ADOLPHVS WENCESLAVS SCHMIDIUS
ARTIVM MAGISTER.

LIPSIAE
FORMIS SOMMERIANIS.

D E V I

EFFICACITATE IRRISIRANDI

DISERTISSIMO POSTERIORI

QVAM

NEVERITATE IRRISIRANDI ORDINE

AVTORITATE

PRO

SVMMS IN VTRQVE IVRE HONORIBVS

ORTINENDIS

IN XVO APRIL CXCICCCXXXIX

M L G C

PEREGRIT

ADOLPHVS WENGESSLAVS SCHMIDT

ACTIVUS HONORABILIS

LIPSIÆ

FORNIS SOCIETATIS

DE
VI ET EFFICACITATE IURISIVRANDI
DISSERTATIO.

PARS POSTERIOR
QUAE DE VI ET EFFICACITATE IURISIVRANDI IN
CIVITATIBVS EXPONIT.

§. I.

Instituti ratio.

Expositis superiori libello et explanatis iis, quae ad naturam atque efficacitatem iurisiurandi in statu hominis naturali pertinere videbantur, sequitur nunc, ut, quam vim illud potestatemque habeat in ciuitatibus, hoc quidem libello, paullo accuratius, paucis tamen, anquiramus. Quae quidem omnia quum fere pendeant ex volun-

tate arbitrioque illius, penes quem potestas est ferendarum legum
 ciuibus: sane consentaneum erit, vt hoc ipsum ius legislatoris hu-
 mani, ratione iurisiurandi, altius indagemus. Atque in hac quidem
 quaestione quum res duae sint, quae cadere sub contemplationem
 videantur, tum vt generatim spectetur, quid principi liceat de iure-
 iurando statuere; tum speciatim, qua illud vi possit et potestate
 augere: dupliciter in ea re tractanda versabimur. Primo enim,
 quatenus quibusue modis a principe possit iusiurandum imperari,
 videbimus: deinde, vtrum, quae in statu naturali nullae sunt,
 effectiones iuriurando tribui in republica possint, examinabimus.

§. II.

Iurisiurandi in ciuitatibus utilitas.

Permagna autem esse vsu posse in ciuitate iurisiurandi reli-
 gionem, aequo iudici et bene veritatem intuenti sponte, opinor,
 liquebit *). Vti enim leuitatem hominum atque malitiam saepenu-
 mero videmus a malefactis deterreri iis rebus, quae sub sensum
 cadere videntur, velut carcere, supplicio, id genus aliis: ita etiam
 eo, quod sensu non percipitur, recte poterunt improbi a fraudibus
 atque mendaciis arceri, ad verumque ingenue profitendum adigi
 cogique. Qua quidem de causa dubium non est, quin eo maiorem
 sacramenti religio vim potestatemque habeat, maioremque homi-
 num vitae salutique vtilitatem adferat, quo pluris nonnumquam
 ciuitati

*) Iurisiurandi in ciuitatibus vtilitatem, praeter Leys. Spec. 137. m. 2.
 impugnat Io. Gosefr. Steinhaeuser in lib. *Flavius von Eide*. Lips. 1785.

ciuitati interesse manifestum est, vt verum aperiatur; praesertim quum saepenúmero eueniat, vt, improborum artibus et libidinibus, vita proborum hominum facultatesque in summum discrimen adducantur. Patet itaque, rectoribus ciuitatum ius esse potestatemque imperandi iusiurandum, tanquam instrumentum eruendi veri, in iis rebus omnibus, in quibus iure perfecto gaudent, professionem veri a ciuibus extorquendi*).

§. III.

De utilitate iurisiurandi religionis speciatim disseritur.

Sed competit ius illud imperantibus in iis causis omnibus, in quibus fit, vt ex mendacio hominum, vel reticentia veri laesio existat alterius, iurisue perfecti defraudatio; non item in iis, in quibus vel ex dissimulatione veri nil quidquam damni infligatur alteri, vel ex aperiendo vero in te ipsum aliquid retundet incommodi. Qui locus attingit quaestionem iam saepissime agitatam, nuperrimeque denuo motam, et ab vtraque parte disputatam, de *iurando religionis*. Iam quum, quid verum censeas, quid non, quidue ad sensu tuo vel comprobis, vel reiicias, non a voluntate tua pendeat, sed ex argumentis momentisque rationum, quibus firmari quidquam poterit ac suffulciri: facile intelligetur, fieri non posse, vt quis ad certa quaedam veri genera amplectenda credendaque, sacramenti vinculo, adstringatur; quandoquidem

A 3

fidei

*). *Vermischte Abhandlungen über Gegenstände der Gesetzgebung und Rechtsgelehrsamkeit*, 1. St. Leipz. 1779.

fidei ratio adfensionisque non in rebus versatur voluntati subiectis, sed soli menti atque intelligentiae propositis. Exinde autem non efficietur, ut, qui ad munera sunt publica accessuri, iureiurando nequeant ad faciendum promissum cogi, se nil quidquam, quod religioni publicae contrarium sit, sermonum opinionumque in vulgus sparsuros. Id quod non iustitiae modo aequitatisque, verum etiam sapientiae consentaneum videtur *). Quum enim in republica bene constituta permultum intersit, ut cultus Dei publicus ad formulam certam, quasque normam instituat; propterea quod humanarum legum fides atque auctoritas sanctitate et castitate religionis firmatur: sequitur, ut, qui eiusdem civitatis sunt, religionem publicae receptam, quam profitentur, non possint turbare, quin ipsa fundamenta reipublicae concussa penitus et labefacta simul destruant atque evertant. Quamobrem, ut hominibus ad publica munera admonendis iureiurando caueatur, ne, opinionum publicae religioni adversantium divulgatione temeraria, saluti civitatis officiant, id erit in media laude et iustitiae, et aequitatis, et prudentiae **).

§. IV.

*) cf. HORNIVS in Iuris publici Prudentia c. LX. maxime, siens, interest principis, nosse, quid sentiam circa religionem, qui officii praeficiuntur, cur non liceat, per iuramentum securum se hac parte reddere? et cur quis defugiat, bona fide affirmare, et candidè, quae sententia animo haereat? Nemo enim ad hoc iusiurandum vi compellitur: nec eo perinet, ut, si conscientia ad aliam sententiam impellat, prior mutari non possit?

**.) Egregie illius iuristurandi indolem illustravit Generosiss. et S. V. DE WINKLER, in Diss. de Iuramento religionis. Lips. 1783.

§. IV.

De formulis et ritibus iurisiurandi.

Iam vtilitate iurisiurandi in ciuitatibus demonstrata, ostenditque potestate principum in iureiurando quoad *materiam* spectato, nunc etiam, quoad in *forma* eius ius illis competat, paucis expediemus.

Ac primo quidem planum erit, formulam ab iis, qui clauum reipublicae tenent, iurantibus praecipere non solum licere; verum etiam ipsis ciuibus maxime expedire, tum vt ad mentem eius, qui exigit, sacramentum praestari constet, tum vt occurratur calumniis, prauisque ac malitiosis verborum interpretationibus, vnde facile periuria possint fraudesque existere. Quoniam enim tribus modis efficitur, vt iurisiurandi vis atque natura absoluetur, et adfeneratione religiosa, et Dei in testem invocatione, et vindictae diuinae prouocatione: facile intelligitur, maxime consentaneum esse, vt istae partes suis quaeque formulis certis atque perspicuis enuntientur.

Deinde vero et signis terror recte iurantibus poterit iniici, et ritus solemnes adhiberi, quibus religionis sensus in hominibus refocilletur, quibusque, qui sacramento fidem adstringere volunt, excitentur, vt desigant animos et intendant in ea, quae iuraturi sunt, atque ita a peierando cohibeantur. Id quod praesertim in plebeis

plebeis hominibus atque incultis subinde constat permultum effi-
cere, ad verumque eliciendum conferre. Velut olim antiquiore
aetate in consueto fuit, vt clericis pariter ac foeminis iuraturis
codex noui testamenti in collum appenderetur, ita vt pectus con-
tingeretur codice, quem digitis impositis contrectarent *). Quae
quidem consuetudo exoleta dudum effecit, vt hodieque nostris
foeminis ad sacramentum accedentibus non nisi tribus dextrae
digitis ad pectus admotis iurare concessum videatur.

§. V.

Iurisiurandi tamen in ciuitatibus nulla necessitas.

Quae quidem iurisiurandi vtilitas quum, vti haecenus
ostendimus, permagna in ciuitatibus sit: tamen non tanta istius
poterit euinci necessitas, vt eo prorsus nequeat careri. Quid,
quaeso, enim erit, quod cogat vt, verbi causa, iurato testi nulla
fides habeatur? Possunt sane cogitatione fingi plures modi, qui-
bus ad officium aperiendi veri homines ducantur, velut ex metu
infamiae, verum reticentem manentis. Sic v. c. cum BRUNNE-
MANNO **) plurimos admittere testes, licet iniuratos, in processu,

quem

GYNDLINGIANA, P. IV. n. II. et IAC. FRID. LUDQ.
MUCI, Diss. de solemnibus iurament. Hal. 1702.

**) in Processu Ciu. Cap. XX. n. 61.

quem dicunt, possessorio summarissimo, videmus. Quodsi igitur in hoc, missa iurisiurandi religione, iure fides testi tribui putatur: quid tandem impediet, quo minus etiam in caeteris causis homini concedere fidem iniurato debeamus? Possit autem et esse ciuitatem et stare iurisiurandi adminiculo earentem, Memnonistarum *) exemplo poterit doceri. Quoniam autem in ciuitatibus uiuitur non cum perfectis hominibus, pleneque sapientibus: satius erit, iurisiurandi religionem in republica retineri; modo ne in minutis causis et leuibus adhibita frequentius nimium sacramenta augeantur.

§. VI.

De effectis iurisiurandi in ciuitatibus.

Pertractatis atque perpensis, quae et materiam et formam iurisiurandi spectare videntur, nos nunc series orationis ducit ad consideranda effecta, quibus cum in ciuitate Dei destitutum sit, tamen possit in hominum congregationibus iusiurandum ornari atque augeri. Atque in his quidem quando vel exigi sacramentum possit, vel deferri, vel acceptari, vel referri, legibus definiti et poterit, et debet. In quibus quidem singulis, quid cum natura rei congruat, quid iustitia postulet, quid aequitati conueniat, quid suadeat prudentia, paucis nunc exemplis, pro consuetudine nostra, breuiter simpliciterque exponemus.

*) Quantum apud illos valeat dispensatio a iureiurando in Anglia ad seruandam nudorum verborum fidem docet MICHAELIS *in Mor. Reetz Praef. ad P. VI.*

§. VII.

De iureiurando deferendo exigendoque.

Quoniam autem varia inter homines geruntur negotia, quae, lite de iis orta, nec per testes, nec ex documentis, nec aliis probabilitatis argumentis doceri probarique possunt; adeoque causae maximopere sunt dubiae: in eiusmodi temporibus alteri ab altero et deferri sacramenta, et exigi, non modo licitum, verum etiam prudentiae admodum consentaneum videtur. Iam quia porro tempora incidunt, quibus fit, ut eius, qui petitur, obstinatio ac pertinacia grauior quaedam, reue debita quantitas obscurior iudici officiat, quo minus perspicere causam queat, de eaque sententiam pronuntiare: facile quoque intelligitur, posse sane reum ad praestandum iusiurandum *in infinitum* cogi; accedente tamen iudicis moderamine *). Maximum enim remedium, Calus ait **) expediendarum litium in usum venit iurisiurandi religio, qua ex auctoritate iudicis deciduntur controuersiae. Id quod longe secus erit in transactionibus extraiudicialibus; quo in loco iusiurandum prorsus pendere ex arbitrio paciscentis, inde manifestum est, quod omnino liberum est, cum altero contrahas, nec ne, ideoque vtrum, quod pactus es, iureiurando confirmes, an non, item etiam penes te esse debebit.

§. VIII.

*) cf. G. L. BOEHMER Diss. de auctoritate iudicis circa iurisiurandi delationem. Goett. 1767.

**) L. I. D. de iureiurando.

§. VIII.

De relatione iurisiurandi.

Quum iurisiurandi is finis, eaque natura sit, vt eo vel ius quoddam possit, vel obligatio firmari, sed neutrum in iudice appareat: item etiam planum erit, quotiescunque tantum ab vna parte causae fiat cognitio, iusiurandum nullo pacto posse referri; velut in causis iniuriarum, in quibus fieri non potest, vt sciat petitor, quomodo adfectus fuerit animus eius, qui de contumeliis illatis petitur *). Ita etiam in caeteris causis, in quibus fit, vt sponte, ex officioque, ad partes litigantes iusiurandum iudex deferat, id illi haud poterit referri; propterea quod non partes sustinet petitoris, sed ex edicto defert et lege principis.

Quamobrem tale iusiurandum necessarium dicitur, quodque vel petitori de causa iusta sua praestandum est, vel ei, qui petitur, de exceptionibus iuste sibi relictis atque integris. Interim tamen saepe existunt causae, quibus fiat atque expediat, vt is, cui iusiurandum delatum fuerit, iure possit alteri parti referre, ita tamen, vt super iisdem momentis, de quibus antea facta delatio fuerat, relatio iurisiurandi fiat **).

B 2

§. XI.

*) cf. LEYSER Meditt. ad π . Spec. 139. med. 1. et 2.

***) cf. CHRIST. WILDVOGEL Diss. de relatione iurisiurandi Ienae 1696. et GE. ANDR. IOACHIM Diss. de referente iuramentum Lips. 1729.

§. IX.

De Purgatorio.

Pariter etiam sacramenti genus, quod *purgatorium* vocatur, vim salutarem nonnunquam habebit tum in ciuilibus caussis et priuatis, tum vero etiam in publicis et criminalibus. Atque in caussis quidem ciuilibus haud iniuria locum obtinere poterit tum, cum ea pars, cui probatio incubuerat, illam non poterat, ne semiplenam quidem, adferre: quo quidem tempore et aequitatis ratio et iustitiae videbitur postulare, vt ad partem alteram, quo illa sese periculo liberet, ac de suspicione purget, iusiurandum deferatur, Id quod locum inuenire eo magis debeat, quo grauior in eum, qui ne semiplenam quidem probationem attulerit, aliqua cadat suspicio perirurii: tum enim iustitiae aequitatisque maxime congruum erit, vt altera pars ad purgatorium admittatur. Qui locus latius patet, ad pluresque solet referri: velut Iudaeum, quem, vbi tantum semiplenam probationem exegerit, a suppletorio recte excludi aduersaeque parti rite debere purgatorium iniungi, grauissimi Iureconsulti argumentis firmissimis et subtilissimis euincunt *). Iam vero si tempus inciderit, vt is, qui semiplene probauerit, iurare tantum de credulitate possit, sed aduersarius de veritate: haud minus conuenienter videbitur, vt purgatorium suppletorio praeferatur.

In

*) V. BERGER El. Disc. for. t. 32. obs. aliisque, quos laudat Consultiss. MALBLANC, in Doctrina de iurejurando. p. 480.

In caussis vero publicis et criminalibus si indicia relinquuntur proxima adhuc remouenda: item etiam purgatorii ratio locum iure sibi meritoque vindicabit. Quod uti reo tum ad ostendendam innocentiam concedi oportebit; ita etiam cuique, siue Christianus homo sit, siue Iudaeus, aliusue, si nulla res, summusue periurii metus impediatur, recte debet relinqui. Qua enim, quaeuis, via poterunt, quae animo quis et conscientia tenet, nisi iurisiurandi ope, probari?

Haud equidem ignoro, esse multos, in iisque viros summos et doctissimos, qui omnem iurisiurandi purgatorii rationem in caussis criminalibus tollendam e foris, eliminandamque arbitrentur, in eiusque locum statim aut absolutionem ab instantia suadeant, aut pro re nata poenam extraordinariam instigendam; tum quod sacramento purgatorio manifestis periuriis occasio praebeatur *), tum vero etiam, quod in eiusmodi caussis purgatorii

B 3

effecta

*) Ob periurii metum grauissime impugnat purgatorium СЛАПРОТН *im peinl. Pr. p. 161. seq. verbis notatu dignis: Es ist nicht zu läugnen, daß, wer die Stärke des Triebes der Erhaltung und der Ebre nicht mißkennt, der größte Verdacht eines Meineyds vorhanden ist, wann der Inquisit unter den beiden Sachen entweder eines schimpflichen fürchterlichen Todes zu sterben, eine schwere schimpfliche Leibesstrafe auszuflehen, oder einen Meineyd zu begeben, die Wahl hat. Komt noch hinzu, daß Inquisit ein rob.r., keiner Empfindung von Religion fähiger Mensch ist; so wird die Gefahr noch stärker, und endlich steiger sie bis auf den höchsten Grad, wenn von Jugend auf eingefogene Grundsätze, welche die stärkste Gewalt haben, den Inquisiten zu verleiten fähig sind, und dahin rechne ich das ganze Volk der Iuden, welche nicht gar zu selten bey Verbrechen vorkommen. Oder bringen*

effecta maxime exigua videantur *) A quorum quidem sententia liceat mihi aliquantum dissentire. Quamquam enim non potest negari, reperiri nonnunquam homines tam pertinaces atque obstinatos, ut, quo salutem quaerant, nihil quidquam intentatum, licet turpissimum sit, reliqui faciant; et proinde, si a poena se legibus constituta liberare queant periurio, peierare neququam dubitent: tanta tamen vis religionis est, ut subinde videas, in plerisque vel pessimorum hominum, praesertim si, quae ad commouendum terrendumque animum faciunt, solemnitates adhibeantur, sensum pietatis excitari, eosque ad confessionem criminum adduci. Iam, quod experientia saepius edocti nouimus, nonnunquam potest accidere, ut innocentissimus quisque in suspicionem criminis atrocioris vocetur, cui quidem si non concessa via sit, iureiurando notam ignominiae culpaque suspicionem defendere, potiusque poena illi extraordinaria debeat irrogari, efficietur sane, ut maxime impingere contra iustitiam videaris. Quamuis autem largiar, exigua saepe videri, quae ex purgatorio nascantur, effecta: tamen eo, quae alias nulla esset, aliqua certe salus infanti paritur, ita, ut praeclare actum secum reputet, si hoc modo ab iniusto poenae metu liberetur. Verum in plerisque caussis is purgatorii fructus, talisque illius euentus erit, de quo is, cuius vita vel fama temere erat in summum discrimen adducta, vehementer sibi sentiat gratulandum.

§. X.

bringen es die Religionsgrundsätze mit sich, daß die Sünde eines Meines durch Beichte, Pönitenz, Ablass, gute Werke u. s. w. wieder gut gemacht werden könne, so kann der Inquisitor fast ohne Bedenken den Reingungseyd abschwören etc.

*) cf. MALBLANCIVS l. 1. p. 483. sq.

§. X.

De suppletorio.

Iam vero in sacramentis necessariis, hoc est, iis, quae ad partes deferuntur a iudice in causis probatione plena destitutis, id quod *suppletorium* appellamus, haud temere videtur ex iure civili et canonico in fora nostra transisse^{*)}. Quamquam enim, quae testium aduocatione efficitur, probationis ratio naturali iure nulla videtur: iure tamen civili recte poterimus, si proprii argumentorum fontes oclusi sint, testimoniorum ratione uti, et proinde etiam, si iustus testium numerus haud appareat, ad supplendum testimoniorum locum, vere poterit sacramentum adhiberi, ita tamen, si, quae manca adhuc erit imperfectaque, in probatione nota veri quaedam, ut aliquantum obscurior, latere videatur. Qua quidem in re permagna adhibenda cautio erit, neque latius, quam par est, ad omnesque causas istud debet extendi. Neque enim temere illi, qui ex inopia probationis laborat, hoc suppletorium decernatur, sed inspectis demum perpensisque et personarum et causae locis atque temporibus, et rationibus maximis atque grauissimis repletis. Nam non debet deferri ad homines vel periurio suspectos, vel adeo infames, sed ad eos solum, qui digni fide putentur, quique veram rei notitiam aut habeant, aut habere possint, ideoque de ipsa veritate iurare. Quodsi autem ad omnes omnino causas, nulla discriminis ratione habita, transferatur; permagna sane fenestra aperietur tum prauitati atque libidini malorum et imperitorum iudicium

*) cf. MALBLANC I. I. p. 258.

cum, tum improbitati atque malitiae hominum temere litigantium; propterea quod vnus testis facile mutari fides poterit, ac largitione corrumpi. Accedit, quod videas, nonnunquam tempora incidere, quibus valde inutile fit iniustumque, si testium inopiam sacramento iudex decernat supplendam refarciendamque, tamquam in causis arduis et criminalibus, in quibus de capite et fama alterius agetur *).

§. XI.

De probatione pro exoneranda conscientia.

Quae quidem omnia planum faciunt, in causis, quae non nisi iureiurando vel necessario possint vel voluntario expediri ac dirimi, vt sacramentum delatum declinetur, haud debere concedi; propterea quod hoc modo non potest non in infinitum res excrescere atque dilatari. Id quod neque iustitiae consentaneum videbitur, et publicae rei maxime contrarium. Quo circa, qui iurare iustus, *probationem pro exoneranda conscientia suscepit*, nec inde tamen quidquam, quod liqueat, in medium attulerit, illi iure meritoque ad sacramenti rationem regressus omnis occludetur **); licet nec desint, qui eum saluum esse debere arbitrentur ***).

§. XII.

*) cf. STRUBEN *rechtl. Bed. P.*, I. n. 135.

**) IO. GOTTFR. BAYER de probatione pro exoneranda conscientia, Lips. 1753.

***) *Martin. Jac. Faber* de eo, quod iustum est, si conscientiam probatione defensus in probatione defecerit. Goett. 1775.

§. XII.

De iurjurando credulitatis.

Ac de negotiis quidem, quae ipse neque adspectu percipis, neque auditu cognoueris, quibusue haud interfueris, nullus esse posse locus videtur, deferendi, quod de *credulitate* dicitur, iurjurandi. Nulla enim vnquam ratione doceri poterit, in causa, cuius ne minima quidem ad te notitia peruenerit, de qua proinde nil quidquam liquido queas statuere, vel ad iudicis partes obeundas, vel, eas si recusaueris, in aduersarium transferendas, temet teneri. Ex eo enim, quod dubites, itane an secus, atque dipingitur, res comparata sit, effici non potest, vt validum quoddam firmumque argumentum emergat. Hinc itaque itidem etiam apertum erit, in negotiis vel a maioribus gestis, vel a pristinis possessoribus eius rei, in quam nunc ius quoddam nobis competit, vel ab iis denique, qui ea nostro nomine ex mandatis curarunt, et quorum veritatem ex variis rationibus adserimus, vt de credulitate iuremus, nos quodammodo posse iuberi. Contra ea vero, si de factis disceptabitur, quae haud ipsi susceperimus, quorumque ad nos nulla proxime experientia redundauerit, nullam esse vnquam de *credulitate*, sed de sola *ignorantia* iurandi copiam posse, perspicuum videtur *).

*) *Jo. Gottl. Reichel* Diss. de vera iuramenti credulitatis natura et indole, Lips. 1725.

C

§. XIII.

§. XIII.

De obligatione heredum ex defuncti iureiuramento.

Hinc itaque apertum erit, ex iureiurando defuncti heredes obligatos teneri, quatenus is fidem antea datam illo adstrinxerit. Heredibus enim ius omne suum competit ex iure defuncti. Quodsi itaque in homine demortuo ius, cui interposito iureiurando renuntiauerat, iam fuit extinctum: fieri non potest, vt amplius transeat ad heredes, qui potius obstricti erant, ad id, quod defunctus pactus esset, iurassetque, efficiendum atque implendum. Sed nulla in herede haerere culpa poterit periurii, eo quod sacramenti religio ad homines singulos pertinet, cui si vitium inest, fieri non potest, vt eius culpa in alterum transferatur.

§. XIV.

De absolute a promissis iuratis.

His itaque constitutis, nunc facile intelligetur, quid moderatoribus ciuitatum statuere liceat in debitoribus a promissis iuratis absoluendis. Namque fieri non potest, vt in statu ordinario et pacifico, quod ex iureiurando cuiuspiam accreuerit, ius perfectum ab legislatore suspendatur ei, nedum profus adimatur. Contra ea vero si singulorum ciuium vtilitas priuata, cum publica vniuersorum salute in contentionem comparationemque venerit: tum sane
nihil

nihil erit, quod impediatur, quo minus in communem reipublicae utilitatem singulorum hominum privata commoda negligantur. Velut si in provincia diuturnis bellis exhausta atque confecta debitoribus certum saltem temporis spatium concedatur, quo demum elapso ad alienum aes iuratum cogi possint soluendum.

§. XV.

De cautione adhibenda in usu iurisiurandi.

Ex his igitur omnibus, quae de vi virtuteque atque efficacia iurisiurandi in ciuitatibus haecenus disputauimus, maxime elucet, usum illius in republica valde salutarem esse. Sed inde etiam porro efficitur, vt in imperandis deferendisque iuribus iurandis cauti maxime et prouidi versemur, nec vlli facile, nisi ei, cui aliud veri vadimonium desit, concedamus. Quamobrem qui vel ob aetatis cognitionisue defectum, vel aliis quibusdam cognitionis impedimentis laborant, velut ebrii, furiosi, mente capti, summa animi perturbatione correpti perculsiue, a iureiurando debent arceri. Ac simili in vitio sunt, in quibus liberae voluntatis consensusque nota desideratur, vel causa adparet rectae cognitioni officiens, vt error, dolus, metus, et quae sunt de genere eodem, quibus etiam praestitum iusiurandum fit vt vitietur *). Tum ii denique, qui

C 2

instru

*) cf. I. C. RITTER Diss. de Iureiurando, dolose elicita, non seruando Ien. 1742. et Petr. Herm. Becker de iuramento inprimis metu extorto Ien. 1755.

instrumentis loquelae ad declarandam animi sententiam, vel percipiendum id, quod ab iis exigitur, necessariis desituuntur, nequam sunt ad iurisiurandi rationem admittendi. Qui locus spectat potissimum mutos surdosque, et utroque vitio laborantes, qui quamuis non simpliciter sint absoluteque a iureiurando arcendi, tamen permulta adhibenda cautio erit, diligenterque scrutandum, num signis indubitatis queant animi sensum docere, graduue intelligentiae et cognitione de iureiurando sufficienti appareant instructi,

§. XVI.

De poenae periurii.

Neque vero iniuria, quo sanctum et inuiolabile redderetur iusiurandum, maiores poenam statuerunt periurio, ita tamen, ut aliquantum rigidiores in ea re versati viderentur. Nam quod abscissionem digitorum duorum, quibus eleuatis solet iurari, decernerent *), in eo paullo iniquiores fuisse mihi quidem videntur. Rectius periuro infamiam cum priuatione omnium dignitatum, quam vulgo *infamiam iuris* dicunt, infligi **), condemnationem duorum aut trium annorum ad ergastulum, ita tamen, ut antea in loco publico eum indice delicti commissi scripto ad palum infamantem exponatur, decerni ***) voluerunt,

§. XVII.

*) C. C. C. d. 107.

**) BOEHMER ad CARRZ. Qu. XLVI. Obf. 2.

***) QVISTORF, *Versuch einer richtigen Bestimmung des Verhältnisses der in Teursbland üblichen Strafen gegen einander.* P. II. p. 26.

§. XVII.

Peroratio.

Verum paucis his propositis, quae de vi virtute, atque efficacia iurisiurandi ciuitatibus, speciminis loco, peculiarem libellum de singulis iurisiurandi speciebus, earumque in foro Saxonico vsu propediem edituri disputauimus, nunc me, quem mea mihi natura tribuit, pudor admonet, vt, si quid peccatum a me fuerit, aut in diffuso hoc argumento omissum, de condonanda venia humanitatem lectorum implorem. Neque enim is sum, quem et virium suarum tenuitas fugiat, et eruditionis, si qua modo fit, mediocritas. Cui si adieceris, quod arctissimis libelli academici limitibus circumscripti teneremus, variisque negotiis valde distracti, dum ista conscriberentur; neque quemquam quidquam fore adeo ad viuam resecaturum, et aequi potius bonique iudicaturum, videmur nobis persuasi.

COROLLARIA.

I.

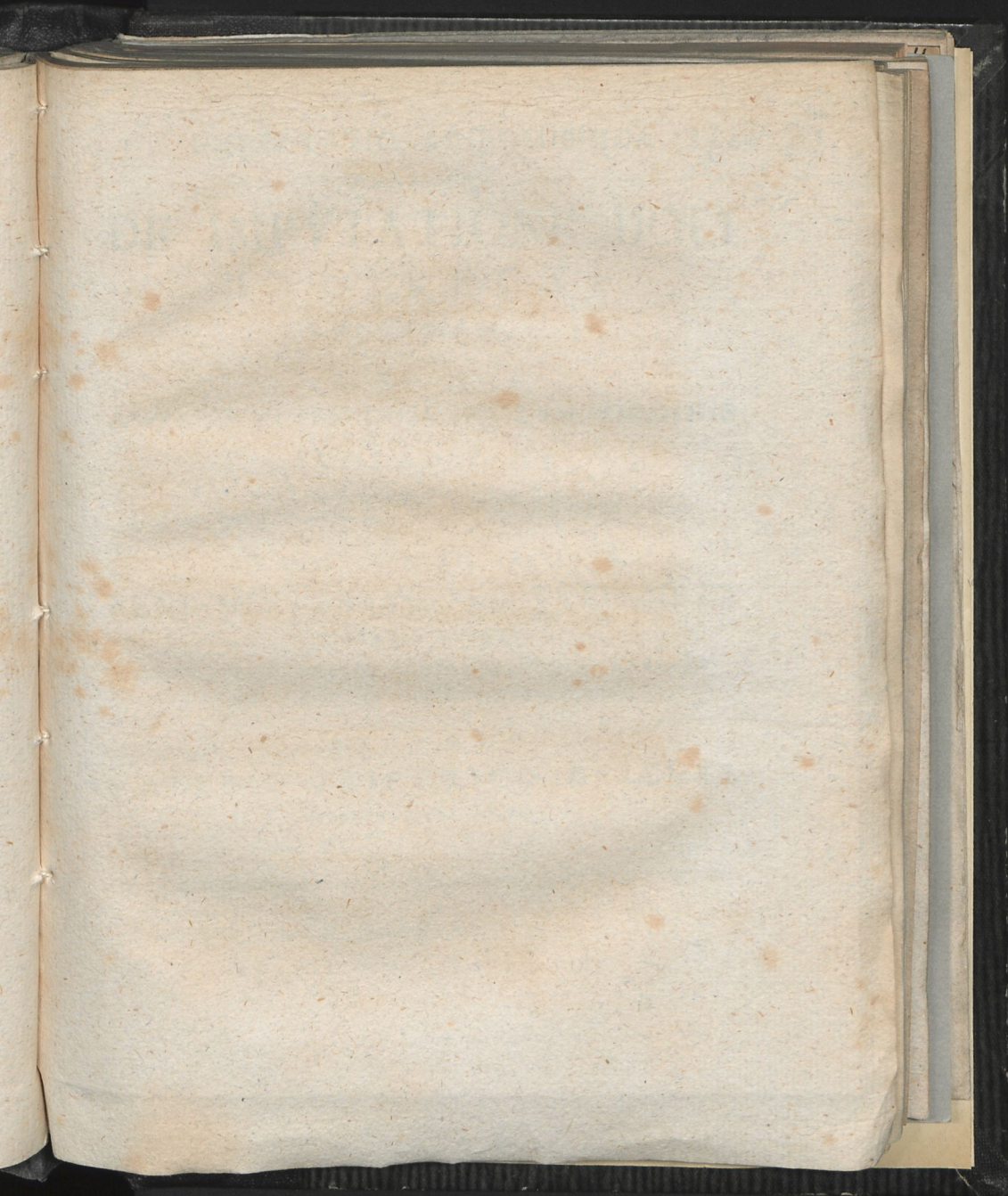
Ius principis sacrorum est pars summi imperii.

II.

Poenae capitales in republica bene ordinata videntur esse necessariae.

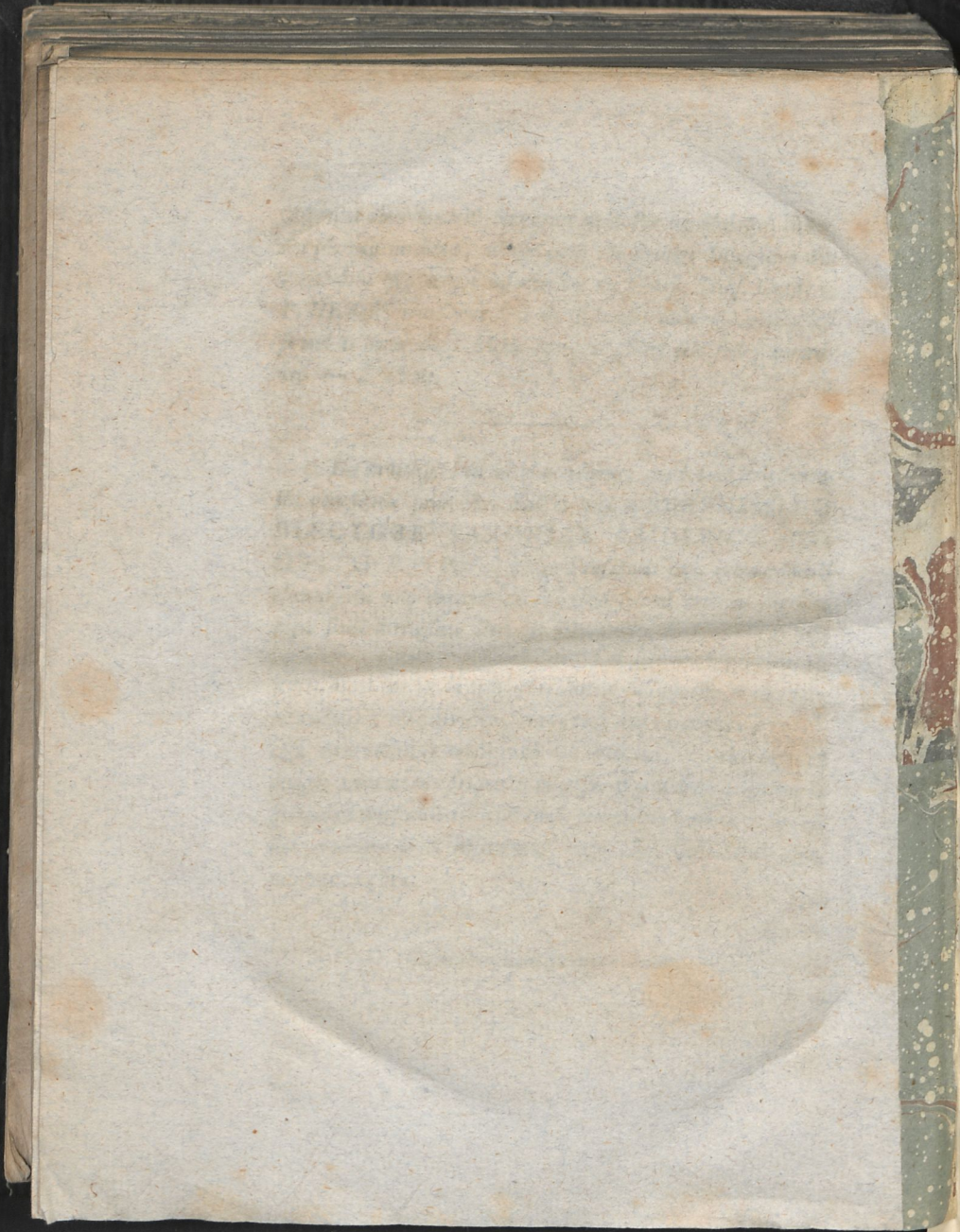
III.

Vsucapio fundata est in iure naturae.

Leipzig, Diss., 1789 P-Z

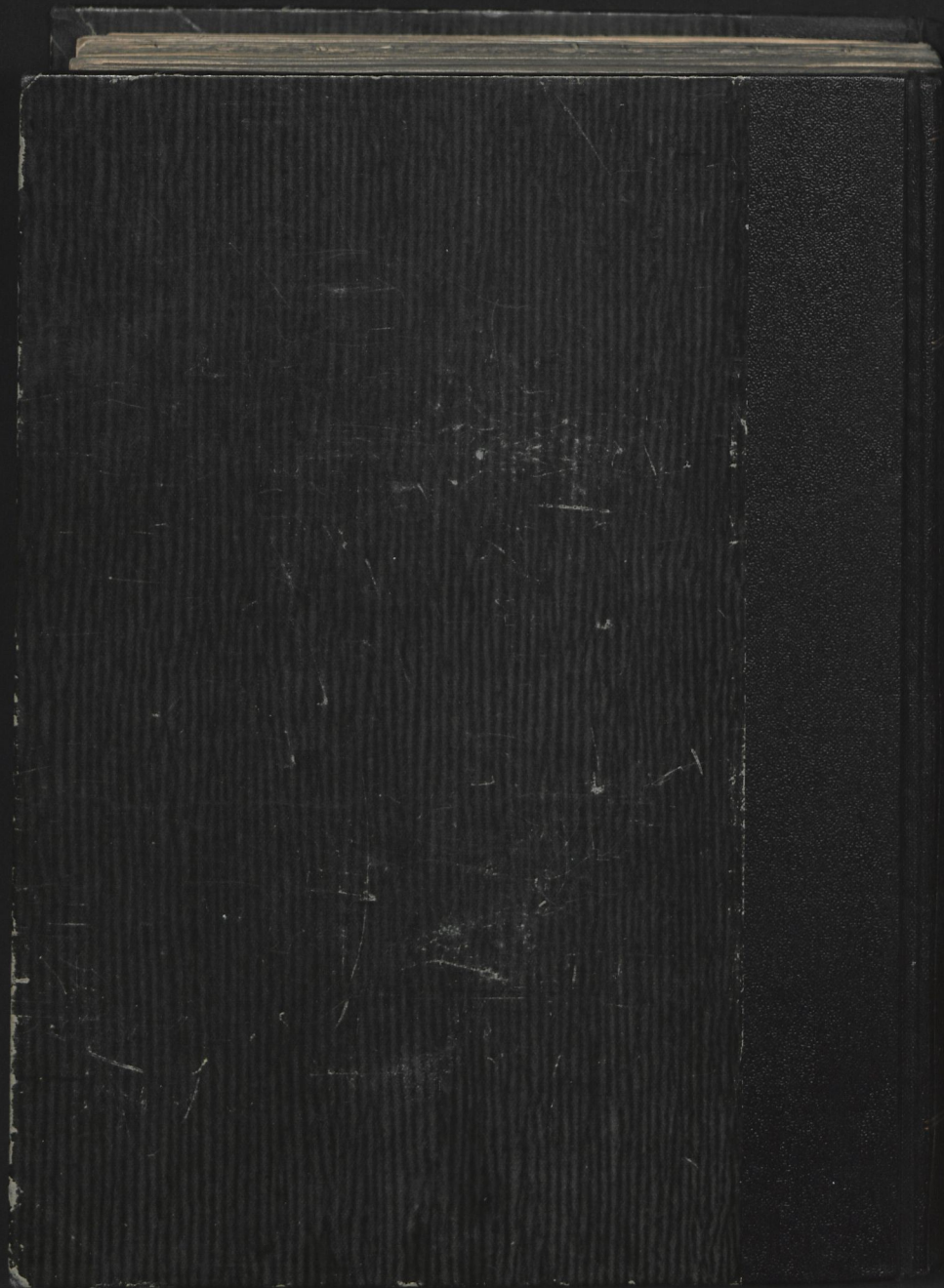
X 241 78 29

V D 18

ULB Halle
006 383 351

3

EFFICACI

VRANDI

DI

ILLVSTRIS

ORDINIS

SVMMIS IN

NORIBVS

D. XV

XIX

ADOLPHVS

HMIDIVS

FOR

I S.

1789, 26.
9

